

Stavovi organizacija koje su istupile iz Koalicije za REKOM

Memo Koordinacijskog veća Koalicije za REKOM
25.maj 2010.

Na području nekadašnje SFRJ deluje regionalna koalicija koja zagovara osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava [Koalicija za REKOM], koju čine 294 nevladinih organizacija za ljudska prava i razvoj demokratije, 56 udruženja žrtava, šest organizacija veterana, 11 medija i 503 pojedinca, iz redova žrtava, akademske zajednice, umetnika, novinara, advokata i pojedinaca iz drugih grupa civilnog društva¹.

Do sredine maja 2010. godine, Koalicija za REKOM održala je 80 konsultativnih sastanaka, s različitim grupama civilnog društva, i šest regionalnih foruma za tranzicionu pravdu, na kojima se raspravljalo o ciljevima, mandatu, izboru članova i sastavu REKOM, osnovnim aktivnostima regionalne komisije, potrebama žrtava, i rezultatima konsultativnog procesa. Cilj konsultativnog procesa je sačinjavanje modela REKOM, pridobijanje javnosti i građana za osnivanje REKOM [*Milion potpisa za REKOM*, april-maj 2011.], i podnošenje, parlamentima u regiji, zahteva za osnivanje REKOM [uz model REKOM i milion potpisa građana], 1.juna 2011. godine.

Istupanje iz Koalicije za REKOM

Od osnivanja koalicije, u oktobru 2008. godine, četiri nevladine organizacije i jedno udruženje žrtava istupili su iz Koalicije za REKOM: Istraživačko-dokumentacioni centar (IDC, BiH), Medijski projekat *Buka* (BiH), Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj, Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srbiji i Udruženje Prijedorčanki *Izvor* (BiH).

Stavovi protiv Inicijative za REKOM

Dva dana nakon održavanja druge Skupštine Koalicije za REKOM [19. Mart 2010.] i VI Regionalnog foruma za tranzicionu pravdu [20.- 21.mart 2010.] predsednik Helsinškog odbora za ljudska prava u Republici Srpskoj, Branko Todorović, i član Udruženja Prijedorčanki *Izvor* Edin Ramulić krenuli su javno protiv Inicijative za REKOM i pojedinih članova Koalicije za REKOM. Osim njih, negativne, i neargumentovane kritike Inicijative za REKOM iznosili su i voditelj medijskog projekta *Buka*, Aleksandar Trifunović, predsednica Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji, Sonja Biserko, predsednik Forumu građana Tuzle, Vehid Šehić, i Mirsad Tokača, predsednik IDC-a.

1.Istraživačko-dokumentacioni centar se povukao iz konsultativnog procesa o Inicijativi za REKOM dva meseca nakon osnivanja Koalicije za REKOM, u decembru 2008. godine. U obaveštenju donatorima projekta i javnosti, predsednik IDC, Mirsad Tokača je naveo da napušta konsultativni proces zbog toga što Fond za humanitarno pravo (FHP) nije prihvatio predlog IDC da grant holandske vlade podeli sa ostalim pokretačima inicijative [Documenta i IDC], kako bi sve tri organizacije mogle samostalno da organizuju konsultativni proces u

¹ Podatak je ažuriran 15.maja 2010.

svojim zemljama, i drugo, zbog toga što ne veruje da će države u regionu prihvatiti inicijativu da osnuju regionalnu komisiju za činjenice.

*Činjenica je da je FHP, u decembru 2008. godine, primio grant holandske vlade u iznosu od 960.000, eura za projekat Izgradnja regionalne podrške procesu utvrđivanja i kazivanja činjenica o ratnim zločinima u bivšoj SFRJ. Na osnovu ugovora sa holandskom vladom, FHP je bio odgovoran za realizaciju projekta, zakonito trošenje sredstava i finansijsko izveštavanje, te nije mogao da postupi u skladu sa zahtevom IDC-a.*²

2. Aleksandar Trifunović, voditelj medijskog projekta *Buka* prestao je da učestvuje u konsultativnom procesu o inicijativi za REKOM u septembru 2009. godine bez posebnog objašnjenja. Naknadno, 26. marta 2010. godine u svojoj izjavi dnevnom listu *Oslobođenje (BiH)*, naveo je da je dao ostavku u Koordinacijskom veću zbog toga što je „pristup BiH bio neozbiljan i arogantan i on nije mogao da utiče na to“.

*Činjenice pokazuju da je Aleksandar Trifunović u januaru 2010. godine ponovo bio zainteresovan da se bavi Inicijativom za REKOM. Naime, na predlog Helsinškog odbora za ljudska prava u Republici Srpskoj, bio je jedan od kandidata za PR Inicijative za REKOM u BiH ali nije izabran jer je komisija za prijem PR menadžera ocenila da je Trifunović veoma angažovan na svom projektu *Buka* i da je malo verovatno da će imati vremena da se posveti zahtevnoj promociji Inicijative za REKOM.*

3. Mediji u BiH su 23. marta, dva dana nakon VI Regionalnog foruma za tranzicionu pravdu, preneli izjavu Edina Ramulića, člana **Udruženja Prijedorčanki *Izvor*** da je to udruženje, pored Helsinškog odbora za ljudska prava u Republici Srpskoj, izašlo iz Koalicije za REKOM. U izjavama medijima Ramulić je navodio da je spomenuto udruženje napustilo koaliciju zbog toga što su FHP i Nataša Kandić privatizovali projekat, „da su preuzeli sve finansijske tokove, postavljanje svih ljudi i o svemu drugom odlučuje Fond za humanitarno pravo. Oni su postavili članove Koordinacijskog veća, sekretare koji su profesionalno angažovani, tako da imaju potpuni uticaj na tu inicijativu“.³ Osim toga, Ramulić je optužio Natašu Kandić da koristi Inicijativu za REKOM kako bi popravila imidž Srbije u svetu.⁴

Činjenice:

Osnovni organ Koalicije za REKOM je Skupština, koja donosi Operativni plan konsultativnog procesa, medijske kampanje i kampanje 1.000.000 potpisa za REKOM. Konsultativnim procesom upravlja Koordinacijsko veće koje broji 13 članova, među kojima su pokretači inicijative Fond za humanitarno pravo i Documenta i 10 članova, izabranih od strane Skupštine Koalicije za REKOM. Operativne poslove obavlja Sekretarijat Koalicije za REKOM, sastavljen od nacionalnih koordinatora i PR menadžera Inicijative za REKOM, i voditelja partnerskih organizacija [FHP, Documenta, BH novinari, Centar za građansko obrazovanje, FHP Kosovo] koje pružaju stručnu i administrativnu podršku konsultativnom procesu. Prema Statutu Koalicije za REKOM, i na osnovu ugovora sa donatorima, angažovanje saradnika na projektu je u nadležnosti organizacije nosioca projekta. FHP

² U januaru 2010. godine, švedska, norveška i švajcarska ambasada u BiH, u ime svojih vlada, podnele su krivičnu prijavu protiv Mirsada Tokače, direktora IDC-a, zbog sumnje da je zloupotrebio sredstava koje su vlade pomenutih država dodelile toj organizaciji za sprovođenje određenih aktivnosti.

³ Reporter, 14.04.2010. *Cijena nezajažljivih ambicija Nataše Kandić.*

⁴ Oslobođenje, *Kome nije u interesu istina o ratni zločinima*, G. Katana, 25.03.2010

administrira projektima EU i holandske vlade, te u vezi sa realizacijom tih projekata, FHP donosi odluke o angažovanju saradnika i konsultanata, uzimajući u razmatranje predloge članova Koordinacijskog veća i članova/ca Koalicije za REKOM. Osnovni kriterijum je stručnost, znanje i sposobnost kandidata. Inače, Koordinacijsko veće svaka tri meseca razmatra i daje ocenu o radu koordinatora i drugih saradnika u sprovođenju konsultativnog procesa o inicijativi za REKOM.

FHP je nosilac projekta koje su odobrili holandsko Ministarstvo spoljnih poslova i Evropska komisija u iznosu od 2,350.000 eura, koji se odnosi na izgradnju regionalne podrške za utvrđivanje i kazivanje činjenica o ratnim zločinima u bivšoj SFRJ. U skladu sa ugovorom, FHP redovno izveštava donatore o progresu projekta i dva puta godišnje podnosi finansijske izveštaje. Prema ugovoru sa donatorima, FHP je obavezan da sprovede nezavisnu finansijsku kontrolu trošenja sredstava. U aprilu 2010. godine revizorska kompanija Konsultant revizija je obavila kontrolu troškova V Regionalnog foruma za tranzicionu pravdu, i izveštaj je dostupan na web site www.korekom.org.

Edin Ramulić je tri dana pre VI Regionalnog foruma za tranzicionu pravdu zvao FHP da pita zašto od organizatora foruma [Nezavisno društvo novinara Vojvodine] nije dobio poziv za učešće. Predočeno mu je da će se na forumu nastaviti rasprava o modelu REKOM, a da je on bio izričit, na konsultacijama s nevladinim organizacijama u BiH u novembru 2009. godine, da ne učestvuje u raspravama o modelu REKOM, jer ih smatra beskorisnom, i da je to osnovni razlog što nije pozvan.

3. Branko Todorović, predsednik Helsinškog odbora za ljudska prava u Republici Srpskoj, bio je član Koordinacijskog veća Koalicije za REKOM do 19. marta 2010. godine, kada ga je Skupština Koalicije razrešila na njegov zahtev. Todorović je na sastanku Koordinacijskog veća, 26. septembra 2009. godine, povodom odluke Koordinacijskog veća o angažovanju drugog koordinatora u BiH, sa sedištem u Sarajevu, izrazio svoje neslaganje, i tim povodom je najavio povlačenje iz procesa, kao i da će Helsinški odbor povući još neke organizacije, pominjući Forum građana Tuzle. Dva dana uoči VI foruma, Todorović je e-mailom uputio Skupštini Koalicije za REKOM odluku Helsinškog odbora za ljudska prava u RS o napuštanju Koalicije za REKOM.

Dva dana nakon održavanja druge Skupštine Koalicije za REKOM i VI Regionalnog foruma za tranzicionu pravdu, Todorović je obavestio medije da je u BiH zaustavljen proces o Inicijativi za REKOM i da je propao regionalni projekat o osnivanju REKOM. Osim toga, tvrdio je da se Nataša Kandić obraćala vlastima u regionu, da nije uspeła da dobije podršku vlasti za osnivanje REKOM i da je to „smišljeno prikrila kako bi od donatora izvlačila što više novca i dobila nagrade.“⁵

Todorović je u nekoliko prilika u medijima ružno i netačno predstavljao konsultativni proces, tvrdeći da se skupovi u kojima učestvuje Nataša Kandić odvijaju u luksuznim hotelima, pominjući hotele *Splendid* u Budvi i *Park* u Novom Sadu, i Dubrovnik kao luksuzno mesto za sastanke a da su „sastanci sa običnim ljudima i žrtvama održavani u provincijskim parkovima: uz sendvič, parče hleba sa salamom i, eventualno, sokom“.⁶

⁵ Dnevni Avaz, 23.03.2010. *Rasipaju se novcem za istraživanje ratnih zločina*, F. Vele

⁶ Dnevni avaz, 23.03.2010. *Rasipaju se novcem za istraživanje zločina*, Arena, 30.03.2010. *Nobel preči od žrtava*.

U izjavama medijima, Todorović je optužio novinarku Dženanu Karup Druško da je napravila intervju sa Natašom Kandić i u magazinu *Dani* da bi dobila poziciju koordinatorke procesa u BiH i platu od 600 do 700 eura.⁷ Javno je osporovao pravo udruženju *BH novinari* da se bavi žrtvama i procesom pomirenja u BiH.

U poslednjim javnim nastupima protiv Inicijative za REKOM, Todorović iznosi da ta inicijativa nema budućnost jer je ne podržavaju udruženja iz Republike Srpske, i da je prvi razlog istupanja Helsinškog odbora za ljudska prava u RS to „što su udruženja porodica žrtava u RS i FBiH, nakon svega, više raspoložena za opciju osnivanja komisije koja bi se bavila samo ratnim događajima na prostoru BiH.“⁸

Činjenice:

Prema Operativnom planu procesa REKOM, debata o osnivanju Regionalne komisije odvija se u okviru civilnog društva do 10. 12. 2010. godine, kada će Koalicija za REKOM, na VIII Regionalnom forumu za tranzicionu pravdu, usvojiti predlog modela REKOM, a potom će organizovati kampanju za prikupljanje 1,000.000 potpisa za REKOM i 1. 06.2011. godine predaće parlamentima u regionu zahtev za donošenje odluke o osnivanju Regionalne komisije za činjenice o žrtvama i ratnim zločinima.⁹

Centar za građansko obrazovanje, organizator V regionalnog foruma za tranzicionu pravdu, održanog u maju 2009. godine, odlučio se za hotel Splendid u Budvi zbog toga što je hotel ponudio najnižu cenu smeštaja i hrane za 350 učesnika, i besplatne tri sale. Po istom principu, Nezavisno društvo novinara Vojvodine [organizator VI Regionalnog foruma za tranzicionu pravdu] izabralo je hotel Park u Novom Sadu, jedini hotel koji ima salu za konferencije sa 250 učesnika. U februaru 2010. godine, Documenta i Udruženje logoraša iz Dubrovnika organizovali su u Dubrovniku debatu s logorašima iz cele regije o osnivanju Regionalne komisije. Dubrovnik je izabran simbolički, zbog logoraša iz tog grada koji su u 1991. godini bili zatočeni u logoru Morinj, u susednoj državi Crnoj Gori. U svim pomenutim skupovima više od polovine učesnika su bile žrtve.

*Pomenuti intervju sa Natašom Kandić u magazinu *Dani* objavljen je u novembru 2009. godine, povodom navoda Sonje Biserko i Edine Bećirević, iznetim u istom magazinu, da Inicijativa za REKOM vodi izjednačavanju žrtava i relativizaciji zločina.*

Udruženje/udruga BH novinari su među pet organizacija u regiji, pored FHP, Documente, Centra za građansko obrazovanje i FHP Kosovo, koje pružaju stručnu i administrativnu podršku lokalnim organizacijama u procesu REKOM. Kao i ostale četiri organizacije, BH novinari dobijaju mesečno 350 eura na ime administrativnih troškova organizovanja procesa REKOM.

Republički savez udruženje žrtava i porodica zarobljenih i nestalih iz Republici Srpskoj je do kraja 2009. godine, u svojstvu posmatrača, učestvovao u konsultativnom procesu o Inicijativi za REKOM. U januaru 2010. godine, najavili su organizovanje debate u Banjaluci, ali su zbog obaveza oko formiranja Koordinacionog tela za istraživanje ratnih zločina u BiH odložili konsultacije za kasnije. Sredinom istog meseca, predsednik Republičkog saveza udruženja,

⁷ Dnevni avaz, 23.03.2010. *Rasipaju se novcem za istraživanje zločina*, Arena, 30.03.2010. *Nobel preči od žrtava*.

⁸ Reporter, 14.04.2010. *Cijena nezajažljivih ambicija Nataše Kandić*.

⁹ Operativni plan konsultacija, medijske kampanje i kampanje 1,000.000 potpisa za REKOM, www.korekom.com

Nedeljko Mitrović, je informisao Natašu Kandić da je stav Koordinacionog tela da se udruženja žrtava iz RS ne uključuju u Koaliciju za REKOM i ne daju legitimitet inicijativi.

4. Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji je formalno bio član Koalicije za REKOM do 15. maja 2010. godine, kada je na stotine e-mail adresa poslao obaveštenje o povlačenju iz Regionalne komisije REKOM¹⁰.

Predsednica te organizacije, Sonja Biserko, je mnogo puta pre 15. maja, u medijima u BiH, iznosila mišljenje da je koncept REKOM ishitren, da je ideja suviše pojednostavljena, jer je fokusirana samo na žrtve, da vodi izjednačavanju žrtava, da je ideja došla iz međunarodnih organizacija i da ne uzima u obzir da je BiH žrtva agresije. U debati o Inicijativi REKOM, s nevladinim organizacijama u Srbiji, 17. decembra 2009. godine, zalagala se za osnivanje nacionalne komisije u Srbiji ali nije ostala da čuje mišljenje drugih učesnika.

Činjenice:

Iako je predsednica Helsinškog odbora za ljudska prava Sonja Biserko u više navrata iznosila mišljenja koja su u koliziji sa stavovima Koalicije za REKOM nije razmatrano isključenje te organizacije.

Naš stav je da sve žrtve zaslužuju pijetet a da su ratni zločini različiti, u odnosu na težinu dela i pravnu kvalifikaciju. Nacionalni mehanizmi nisu dovoljni, oni mogu imati legitimitet samo na tlu zemlje gde su osnovani. Regionalni pristup otklanja nedostatke nacionalnog, omogućuje utvrđivanje činjenica o svim žrtvama i vraćanje njihovog ljudskog dostojanstva. I na kraju, ključni argument: ratovi na prostoru bivše SFRJ imali su regionalni karakter te samim tim jedino regionalna komisija može u potpunosti da ih osvetli.

Inicijativa je lokalni odgovor na sazrelu društvenu potrebu suočavanja s prošlošću, predstavlja zajednički interes svih žrtava i društava u regionu, ima potencijal da smanji tenzije i zbliži ljude u post-jugoslovenskim zemljama.

Za razliku od krivičnih suđenja za ratne zločine koja se bave odgovornošću počilaca, REKOM je vansudski mehanizam za utvrđivanje i kazivanje činjenica o žrtvama, ratnim zločinima i počiniocima.

5. Vehid Šehić, prdsednik Foruma građana Tuzle je aktivno učestvovao u konsultativnom procesu o Inicijativi REKOM do kraja 2009. godine. Organizovao je četiri skupa u BiH, s lokalnom zajednicom. U januaru 2010. godine, obavestio je Koordinacijsko veće da je dobio grant za projekat Ustavne reforme u BIH, i da neće moći da bude aktivan kao u 2009. godini.

Činjenice:

Vehid Šehić nije istupio iz Koalicije za REKOM, ali nije aktivan u konsultacijskom procesu..

¹⁰ Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji nije nikako mogao da istupi iz "komisije za REKOM", kako stoji u saopštenju za medije, jer takva komisija još ne postoji.

Bez uticaja na konsultativni proces

Kao što je i pristupanje Koaliciji dobrovoljno, isto tako je dobrovoljno i istupanje. U trenutku kada Koalicija broji 870 udruženja žrtava, organizacija i pojedinaca i pojedinki iz regiona bivše SFRJ različita mišljenja, koja mogu da dovedu i do istupanja su normalna pojava. Mnogo bitnije je da je samo u aprilu 2010. godine Koaliciji za REKOM pristupilo šest nevladinih organizacija, devet udruženja žrtava, porodica žrtava, veterana i logoraša i 46 pojedinaca iz redova žrtava i članova porodica žrtava. Većina novih članova/ica su iz BiH.

U vreme kampanje u BiH protiv Inicijative za REKOM, Nataša Kandić je na poziv fondacije Friedrich Ebert, Centra za studentsku demokratiju i Filozofskog fakulteta iz Banjaluke, 27. 03. 2010. godine u tom gradu, održala predavanje studentima Političke akademije o suočavanju s prošlošću i sa sopstvenim zločinima kao pretpostavkom demokratizacije društva, u okviru kojeg je govorila o Inicijativi za REKOM. Pre predavanja, Nataša Kandić je razgovarala s novinarima Radio-televizije Republike Srpske (RTRS), Federalne televizije, BH televizije, Alternativne televizije (ATV), BN televizije, BEL televizije, agencije SRNA, Nezavisnih Novina, Glasa Srpske, Blica, Fokusa, Oslobođenja i Dnevnog Avaza, povodom tvrdnji predsednika Helsinškog odbora za ljudska prava u Republici Srpskoj da je regionalni projekat o osnivanju REKOM propao. Vest o gostovanju Nataše Kandić na Političkoj akademiji, kao i prilog o njenom razgovoru sa novinarima, javna televizija RTRS je objavila u večernjem dnevniku kao centralnu vest, bez komentara. U informativnim emisijama, priloge su objavili ATV, BN, FTV, BHT i BEL televizija. Osim toga, sve pomenute televizije su objavile saopštenje Koordinacijskog veća Koalicije za REKOM u kojem se demantuju navodi Branka Todorovića o zaustavljanju i privatizovanju konsultativnog procesa o Inicijativi za REKOM.

Konsultativni proces u BiH je u toku. U aprilu 2010. godine održane su konsultacije s lokalnom zajednicom u Žepči, a u Sarajevu, 7. aprila 2010. godine održane su regionalne konsultacije s umetnicima, u okviru međunarodnog festivala Mess. Učesnici, 30 reditelja, pisaca i glumaca, iz regije podržali su Inicijativu za REKOM, i obećali svoju pomoć u senzibilizaciji svojih društava za negovanje saosećanja, solidarnosti i poštovanje svih žrtava.

Koalicija za REKOM održala je 29. maja 2010. godine u Tuzli, BiH, nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava i porodicama žrtava. Dva dana pre konsultacija 10 lokalnih srpskih udruženja žrtava, otkazalo je učešće zbog "instrukcija" od svojih predstavnika u Koordinacionom telu Vlade Republike Srpske za istraživanje ratnih zločina i traženje nestalih da ne učestvuju u konsultativnom procesu o Inicijativi za osnivanje REKOM.